

Jarosław Jagieła

Od redakcji

Edukacyjna Analiza Transakcyjna 2, 9-12

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Od redakcji

Drugi numer prezentowanego periodyku potwierdza, jak można sądzić, słuszność i celowość podjętej problematyki. Jego pierwsza edycja spotkała się z zainteresowaniem oraz przychylnością wielu odbiorców. W otrzymywanych komentarzach, ocenach i opiniach przesłanych nam przez wielu przedstawicieli nauk o wychowaniu spotkaliśmy się z wyrazami uznania, a także zachętą do kontynuowania podjętej pracy. Jeden z czołowych polskich profesorów pedagogiki raczył określić nasz projekt wręcz jako „ekskluzywny”. Cieszy nas to bardzo i motywuje, ale jednocześnie zobowiązuje do dalszych starań oraz rzetelności. Pomysłów na następne edycje czasopisma nam nie brakuje. Jesteśmy też wciąż otwarci na nowych autorów i na ich propozycje.

Zostaliśmy niezwykle zaszczytzeni faktem, że do rady naukowej naszego czasopisma dołączyli nowi członkowie. Pan prof. zw. dr hab. Bogusław Śliwerski z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, prof. dr hab. Lidia Grzesiuk z Katedry Psychopatologii i Psychoterapii Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego, a także dr hab. Ewa Wysocka, profesor i kierownik Zakładu Teorii Wychowania Wydziału Psychologii i Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wszystkim Im bardzo dziękujemy za gotowość do współpracy.

Analizę transakcyjną pragniemy dostrzegać w szerokiej perspektywie zjawisk i inspiracji edukacyjnych. Nieprzypadkowo zatem niniejszy numer otwiera specjalnie dla nas przygotowany tekst Pana prof. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego. Zawarte w tytule pytanie: „Czy Akademia Khana zrewolucjonizuje także polską edukację?” należy ujrzeć w rozległych możliwościach zmian edukacyjnych i wciąż pojawiających się tendencji do „wymyślenia szkoły na nowo”. To bardzo ważny i inspirujący artykuł, który – miejmy nadzieję – skłoni naszych Czytelników do refleksji, a być może również do próby odpowiedzi na postawione w tytule pytanie.

Niniejszy numer w znacznym stopniu poświęcony został również wykorzystaniu analizy transakcyjnej w diagnostyce edukacyjnej. Pierwszy z artykułów – przygotowany przez prof. zw. dr. hab. Bolesława Niemierkę – czyni następny ważny krok w porządkowaniu pojęć i znaczeń edukacyjnej analizy transakcyj-

nej. „To porównanie definicji pokazuje, że EAT może być stosowana do interpretacji wyników diagnozy edukacyjnej na całym jej obszarze, gdy przyjmiemy jej właściwe, szerokie założenia” – pisze autor. W artykule tym nie można nie zauważyć celnego porównania niektórych itemów Inwentarza Modeli Ucznia się autorstwa B. Niemierki z egogramem w wersji Kwestionariusza Samooceny Stanów Ja przygotowanym przez A. Pierzchałę i A. Sarnat-Ciastko. Pojęcie Ucznia-Szkolnego Odkrywcy wydaje się też wielce inspirujące i płodne poznawczo dla EAT. Autor koncentruje się jednak głównie na dziedzinie sobie najbliższej, jaką jest diagnostyka edukacyjna, konstatując: „Pole zastosowań analizy transakcyjnej do celu diagnozy zachowań i prawidłowości rozwojowych uczniów jest w naszym kraju otwarte i niemal puste”. Zauważa również, że AT nie znajduje jak dotąd w dostępnych opracowaniach należnego miejsca w obszarze diagnostycznym. Autor postuluje w konkluzji zauważenie roli, jaką edukacyjna analiza transakcyjna może odegrać w badaniu prawidłowości komunikacyjnych procesów edukacyjnych i integracji EAT z innymi teoriami pedagogicznymi, oraz wdrażanie uzyskanych w ten sposób rezultatów.

Z kolei artykuł dotyczący zniekształceń strukturalnych osobowości badacza wskazuje na kontaminację stanu Ja-Dorosły jako na jedną z możliwych przyczyn błędów diagnostycznych. Na ten aspekt prowadzonych badań nie zawsze w wystarczającym stopniu zwraca się uwagę, a jak się wydaje, może on stanowić ważny przyczynek nie tylko do rozumienia procesu diagnostycznego czy badawczego, ale również dostrzeżenia w większym stopniu roli i ograniczeń samego podmiotu poznającego. Poruszona w artykule problematyka może ponadto stanowić przyczynek do szerszego i bardziej dogłębnego potraktowania zamieszczonych w tekście zagadnień. Dla przykładu nasuwa się tu pomysł, aby w większym zakresie odnieść się np. do kwestii skryptu badacza lub diagnosty, czy też poddać analizie gry psychologiczne, jakie mogą ujawniać się w zespołach badawczych. Artykuł ukazuje się zarówno w wersji polsko-, jak i angielskojęzycznej, po to, aby w szerszym zakresie udostępnić go czytelnikom.

W dziale „AT w edukacji” odnotowujemy też trzeci istotny tekst, a to z tego powodu, iż każda publikacja relacjonująca podjęte badania w oparciu o analizę transakcyjną cieszy nas w stopniu szczególnym. Zaprzecza bowiem stwierdzeniu zawartemu w jednej z niedawno wydanych książek poświęconych psychoterapii, iż niewiele można wskazać prac badawczych potwierdzających tezy zawarte w analizie transakcyjnej¹. Tak więc, artykuł Joanny Góźdz i Ewy Wysockiej śmiało wykorzystuje egzystencjalne pozycje transakcyjne oraz style przywiązania, aby na ich podstawie wykazać ciekawe zależności, determinanty oraz uwarunkowania wśród młodzieży licealnej. Wszystkich zachęcamy do zapoznania się z inspirującymi wnioskami wynikającymi ze wspomnianych badań.

¹ C. Feltham, I. Horton, *Psychoterapia i poradnictwo*, t. 1, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2013, s. 557.

Niniejszy numer „Edukacyjnej Analizy Transakcyjnej” został wzbogacony o nowy dział, który nazwano: „Na pograniczu dziedzin”. Chcemy w nim publikować teksty, które w mniejszym lub większym stopniu zainspirowane są AT i dostrzegają jej walory. Dział ten otwiera tekst naszej wydawniczej współpracownicy poświęcony próbie analiz literackich wykorzystujących bliską nam dziedzinę. Warto uważnie przeczytać tę pracę, aby się przekonać, jak bardzo inspirującą koncepcją może stać się analiza transakcyjna. Jest to artykuł: *Relacje międzyludzkie w dramacie Herberta Bergera „Gdy mały ptaszek wypadnie z gniazda”*. *Perspektywa analizy transakcyjnej* – Pauliny Piaseckiej, doktorantki AJD w Częstochowie. Jest to jeden z nielicznych tekstów poświęconych wykorzystaniu AT w analizie literackiej i w perspektywie dramaturgii. Odniesieniem może być tu artykuł będący interpretacją postępowania głównego bohatera powieści *Czerwone i czarne* Stendhala, zawarty w opracowaniu, jakie powstało w University of Houston w Teksasie: *Skrypt i kontrskrypt. Życie i śmierć Juliana Sorela w „Czerwonym i czarnym” Stendhala*². Przyjmujemy ten artykuł z dużą satysfakcją i oczekujemy ze strony autorki dalszych poszukiwań w obrębie interesującej ją problematyki.

Natomiast artykuł *Socjopedagogiczne implikacje analizy transakcyjnej w obszarze badań nad aktywnością społeczną* wnosi odmienną perspektywę, tym razem spojrzenie z punktu widzenia socjologa, na koncepcję analizy transakcyjnej. Autor w sposób niezwykle erudycyjny ukazuje związki pomiędzy wybranymi koncepcjami socjologicznymi, głównie interakcjonistycznymi, a teorią Erica Berne’a. Odczucie satysfakcji z tego tekstu dopełnia fakt, że Zbigniew Wiczorek nie poprzestaje tylko na czysto teoretycznym spojrzeniu, ale dopełnia je niezwykle aktualnymi egzemplifikacjami dotyczącymi polskiego życia społecznego.

Pani Małgorzata Lubańska stara się w swoim artykule odpowiedzieć na pytanie: czy analiza transakcyjna może stać się pomocnym sposobem rozumienia i działania nauczycieli oraz uczniów w szkole? Warto przeczytać, jaka rysuje się odpowiedź na tak postawione pytanie. Autorka, jako osoba szkoląca nauczycieli i przygotowująca ich do roli tutorów, wskazuje na szereg mankamentów współczesnej szkoły oraz podkreśla rolę, jaką w podnoszeniu jakości edukacji może odegrać analiza transakcyjna. Pisze o nadmiarze szkolnej biurokracji, kwestiach oceniania uczniów i obronie przed nią samych nauczycieli, czy częstym przejawianiu się postaw narcystycznych. Rolę AT widzi w systemie wprowadzanych symboli służących rozumieniu nie tylko zachowań własnych nauczycieli, ale także rozumieniu innych, w zmianie relacji konfliktowych na transakcje oparte na dialogu. Słusznie konstatuje, iż AT nie jest remedium na wszystkie bolączki, jakie dotyczą system szkolny, ale może przyczynić się do zmiany jakże często

² B.V. Papadopoulou, *Scripts and Counterscripts: The Life and Death of Julien Sorel in Stendhal's Le Rouge et le Noir*, „Orbis Litterarum” 2008, vol. 63, s. 110–132.

ujawniających się relacji konfliktowych na transakcje oparte na dialogu. Czyż można chcieć więcej? Czekamy na kolejne teksty tej uważnej i wrażliwej autorki.

Dział poświęcony badaniom mieści w sobie tekst Justyny Rodasik *Struktura Ja-Dziecko w osobowości artystów muzyków*. Tegoroczna absolwentka pedagogiki społecznej i terapii zaskoczyła nas swoją dojrzałością badawczą zarówno w zakresie stawianych pytań badawczych i prób na nie odpowiedzi, jak i stosowanej procedury empirycznej. Do annałów egzaminów magisterskich przejdzie zapewne oryginalny fakt ubrania się studentki w wojskowy mundur na dowód tego, że potrafi bronić głoszonych przez siebie tez. Pani Justynie, obecnie już magister pedagogiki, życzymy radości z pracy zawodowej oraz wielu jeszcze sukcesów na polu działalności artystycznej. Natomiast promotorowi dr. Zbigniewowi Łęskiemu dziękujemy za opiekę nad nowymi adeptami AT.

Całość tego numeru wieńczą, jak zawsze, recenzje oraz dodatek *Emotikony transakcyjne*, który należy traktować bardziej jako ciekawostkę i inspirację do dalszych nietypowych oraz twórczych poszukiwań. Wśród recenzji warto zwrócić uwagę na tekst poświęcony jednej z głównych szkół AT, jaką jest „Szkoła Cathexis”. I choć niektóre z rozwiązań tego nurtu budzą wciąż kontrowersje, to jednak zamieszczone w książce treści warte są też uwagi i przypomnienia w kontekście edukacyjnej analizy transakcyjnej.

Pełną wersję omawianego periodyku odnaleźć można na stronie Zespołu Badawczego Edukacyjnej Analizy Transakcyjnej: www.eat.ajd.czest.pl/. Natomiast publikacje książkowe Zespołu – w Bibliotece Cyfrowej AJD: delibra.bg.ajd.czest.pl/.

Jarosław Jagieła
Redaktor Naczelny